

3,50 հիւանդ կրմանէ կելայ: Աս երկու հիւանդանոցներու վրայ վերն ալ (Եր. 105 — 106. և 108.) գրեցինք:

6. Չորս պզտիկ հիւանդանոցներ ալ կան, առաջինը աշխարհական քահանաներուն համար, երկրորդը՝ վաճառականներու ու իրենց խանութներուն սպասաւորներուն համար, երրորդը անբժշկելի հիւանդներու համար, իսկ չորրորդը բանտերու մէջ հիւանդացողներու համար է:

ԳՎՈՒՍ ԺԳ:

Հասարակ կամ կրօնի վրայ:

1. Այննայի մէջը իշխօղ կամ գլխաւոր հաւատքը կաթողիկէ ուղղափառ հաւատքն է: Հոս կրնստի Արքեպիսկոպոս մը, որ իշխան (բռնչիբէ) է, տարին գրեթէ 54,000 արծաթ ֆիօրին մուտք ունի. կայսրը շատ անգամ սրբազան փափէն կըխնդրէ, ու կարդինալ ընել կուտայ: Աս արքեպիսկոպոսը ունի իրեն օգնիչ քորեպիսկոպոս մը, տասվերկու կանոնիկոս, որոնց չորսը թագ դնելու իշխանութի ունին, ու յիսունէն աւելի քահանայ խորհրդականներ:

2. Սրբազան փափին դիէն ալ նուիրակ մը կրնստի, որ միշտ արքեպիսկոպոս մըն է, վեց տա-

րի կընստի, ու եօթներորդին հասարակօրէն Սրբազանը կարմիր գտակ կըխրկէ, զինքը կարդինալ կընէ: Եւ գտակը հասարակօրէն մեծ արբայի մը ձեռքով կըխաւրէ, որ շիտակ կայսեր կըտանի, ան ալ իր պալատին մէջը բոլոր մեծամեծներուն առջևը մեծ հանդիսութիւն կարդինալին գլուխը կըդնէ:

3: Կայսեր ցեղը շատ բարեպաշտ ցեղ մը ըլլալով կայսեր եղբարներուն մէկը Թաթարներէն զինուորական կարգը մտած է, որ կուսութե՛ն ուխտ ունին, երկրորդը Սուլտանի անունով քահանայ, վերջը Օսման քաղաքին արքեպիսկոպոսը եղաւ, ու սրբազան փափը իր սբ վարուցը համար զինքը կարդինալ ըրաւ: Եւ շատ հեղ Վեննա կուգայ:

4: Վեննայի ու ընդհանրապէս բոլոր նեմցէի ժողովուրդը շատ ջերմեռանդ ու ժամասէր է, ու Սրբութե՛ն մեծ յարգութի՛ն ունին. գրեթէ ամէն ժամ ամէն օր Սրբութի՛ն Սրբոցով օրհնութի՛ն ու օրհնութեան պատարագ մը կըլլայ: Եւսկից ՚ի զատ ժամերը չորս չորս օր տասնական ժամ (սահաթ) Սրբութի՛ր ճաճանչով բազմօցը կըդնեն, որ քառասուն ժամ (սահաթ) կընէ, երկու իրեք հեղ կարգաւ ամէն եկեղեցի կըպտըտի, ու բոլոր տարին կըտուէ. ժողովուրդը շատ կըյաճախեն, ու Սրբութեան առջևը ջերմեռանդութիւն արթնց կընեն: Եւ առաւանց ժամը ութին Սրբութի՛ր կըհանեն, օրհնութի՛ն կուտան, բարձր բազմօցի վրայ կըդնեն, ու իրիկունը ժամը վեցին վար կառնուն, օրհնութիւն

կուտան, ներս կըղնեն : Տարին երկու հեղ, մէյմը՝
 Լճածնայ ծննդեան ութօրէքին մէջը, մէյմըն ալ
 Լճածնայ Պաշտպանութե տօնին մեր Մխիթա-
 րեան միաբանութիւն ալ աս հանդէսը փառաւո-
 րապէս կըկատարէ իր եկեղեցւոյն մէջը : Աոյնպէս
 Արբութի Արբոցով օրհնութի ու օրհնութե պա-
 տարագ ալ ամէն շաբաթ, կիրակի ու տօն օրերը
 քաղքին սովորութեը կէօրէ կընէ : Լսկից ՚ի զատ
 ուրիշ դիէն ամէն բանը ու հանդիսութիւնները բուն
 հայաստանեայց եկեղեցւոյն ծէսին կէօրէ կըկատարէ :

5. Արկրորդ Յովսէփ կայսրը Վ.սի մարմնոյ և
 արեան տօնին (Կէ-Լ Կանայրըրէն) թափօրներէն ՚ի զատ
 ուրիշ թափօրները բոլոր վերցուցած է : Սարմնոյ
 և արեան տօնին, որ երրորդութե կիրակիէն ետքը
 եկած առջի հինգշաբթի օրն է, սբ Ստեփանոսի
 մայր եկեղեցին ու կիրակի օրը ուրիշ ժողովրդա-
 պետական ժամերը թափօր կեւլան, աւագ շաբաթ
 իրիկունները հիմայ շատ ժամեր սկսած են իրենց
 շրջանակը կարճ թափօրներ ելլալ . քանի մը գլխա-
 ւոր ժամերը երևելի տօներուն ալ կեւլան :

6. Սուրբ Ստեփանոսին ժամուն կամ ընդ-
 հանուր Ա եննայի մեծ թափօրը, որ մարմնոյ և
 արեան տօնին կէս օրէն առաջ կըլլայ, մասնաւոր
 յիշատակի կամ ստորագրելու արժանի է : Թա-
 փօրը ուր տեղած որ պիտի անցնի նէ ճամբաները
 տախտակներ կըշարեն, վրան ծաղիկներ վարդեր
 կըթափեն, երկու դին ձեռքերնին հրացաններով

մաքուր հագված զինւորներ կրկենան, ու կառքերը
 և բեռան սայլերը կարգելուն: Ամէնէն առաջ
 գունդ մը քաղքըցի լեօփճու զինւորներ կերթան
 ետեւէն կարգաւ կրօնաւորները՝ ամէն մէկ վանք
 զատ զատ, ետեւէն Ա եննային բոլոր ժողովրդապետ-
 ները շուրջառ հագած ու սարկաւագներով, վերջը
 կայսրական մեծ պաշտօնատէրները ու երևելի խոր-
 հրդականները, համալսարանին ուսանողները, նք
 Ստեփանոսի մայր եկեղեցւոյն կանոնիկոսները, կայ-
 սեր սենեկապետները, մեծ պատուոյ կարգերու աս-
 պետները, ետեւէն ամպհովանիյի տակ արքեպիսկո-
 պոսը ձեռքը ճաճանչով Սրբուծիք բռնած, ան-
 միջապէս ետեւէն կայսրը քալելով, քովէն եպար-
 քոսը ու անոր նման մարդիկներ, կայսեր եղբայր-
 ները, ժառանգը, ետեւէն կայսրուհին իր տանը
 տիկիններովը, անոնցմէ ետքը կայսեր երրորդ թիկ-
 նապահ զօրքը ոտօք, գերմանացի ու մաճառ թիկ-
 նապահ զօրքերը ոսկիէ ու ալծըթէ զարդերով
 զարդարված ու ձի հեծած, ետեւէն մեծ գունդ մը
 զինւոր գեղեցիկ ներդաշնակութիւն բերնի գործիք-
 ներ չալելով կերթան: Շ՛ամբաները չորս տեղ խո-
 բան շինած են, որոնց ամէն մէկուն առջին կրկեց-
 վի. աւետարան կրկարդացվի, ու արքեպիսկոպոսը
 Սրբուծիով օրհնութի կուտայ: Առապէն ըսված
 հրապարակը իրեք կարգ զինւոր կրկենայ, թափօրը
 անցնելէն ետքը ամէնը մէկտեղ իրեք հեղ հրա-
 ցան կարճրկեն, Սրբուծի բարև կուտան:

7. Ասկէ ետքը երևելի են Սիիթարեան միաբաններուն երկու մեծ թափօրները, որ աւագ շաբաթ իրիկունը, ու սբ անձաճնայ ծննդեան օրը կէս օրէն ետքը կըլան, որոնց վրայ վերը (Եր. 119. — 120.) գրեցինք: Հոս ասի միայն կըմնայ ըսելու, որ աս երկու թափօրներու մէջն ալ իրեք կարգ քաղքըցի ու իրեք կարգ կայսերական զինուոր ձեռքերնին հրացաններով թափօրին ետեւէն կերթան, որ ժողովուրդը հանդիսադիրները չինեղեն, նոյնպէս թափօրին երկու կողմերէն ալ երկու կարգ զինուոր թափօրին հետ մէկ տեղ կըքալեն: Հանդարտութե ու հանդստութե դատաստաններն ալ իրենց պահապան զինուորներէն կըխորդեն, որ որը ձեռքը գաւազանով, որը սրով զինուորներուն քովերէն ժողովուրդը կարգաւորելով կերթան. մեծկակ գունդ մը զինուոր ալ դասին դրունէն ինչվան ժամին դուռը անկից ալ ինչվան ճամբուն կէտը՝ ձեռքերնին հրացաններով երկու կողմը դիմացէ դիմաց պատի պէս կարգաւ շարված կըսպասեն, որ թափօրը ելած մտած ատենը հանգիստ ելէ մտնէ:

8. Ղուտերականները, կալվինականները, ու յոյներն ալ մէյ մէկ ժամ ունին, բայց առանց զանգակատան: Հրէաները շատ են, քանի մը սինակոկայներ ունին: Վանի մը տաճիկ վաճառականներ ալ կան, ու իրենց նամաղնին իրենց առանձին բնակարաններնուն մէջը կըկատարեն: